

УДК 355.233

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Курепін В.М. старший викладач кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

Проаналізовані питання, пов'язане з особливостями викладання вибухонебезпеки при вивченні дисципліни «Цивільний захист» у вищих навчальних закладах. Обговорені проблемні питання організації освітнього процесу щодо виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених вибухами.

Issues related to the peculiarities of teaching explosion in the study of civil protection discipline in higher educational establishments are analyzed. The

problems of organization of the educational process on emergencies caused by explosions are discussed.

Час від часу в землі знаходять небезпечні знахідки – вибухові предмети, що й до сьогодні являють велику загрозу життю і здоров'ю людей. Це різні види боєприпасів: артилерійські снаряди, артилерійські та реактивні міни, авіаційні бомби, інженерні міни, ручні гранати та саморобні вибухові пристрої. Гинуть дорослі, намагаючись здати небезпечну знахідку до пункту прийому металобрухту або при спробі розібрати пристрій з метою отримати вибухову речовину; гинуть діти, які з цікавості підкладають боєприпаси у багаття.

З кожним роком кількість постраждалих людей від вибухонебезпечних предметів дедалі зростає, щорічно в Україні вибухові предмети забирають життя більш як у 90 громадян країни, поранення дістають більш як 410 громадян. За одну добу Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНС) вилучає у середньому від 54 до 80 боєприпасів.

Виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених вибухами, несе значну загрозу життю та здоров'ю людей, а також системам життєзабезпечення населення. Будь-які надзвичайні ситуації, а в першу чергу військового характеру, призводять до зменшення рівня захищеності цивільного населення і росту рівня загроз їхньому життю і здоров'ю. Статистика яскраво демонструє необхідність наявності у цивільного населення певних знань про вибухонебезпечні предмети, їх основні види, властивості і потенційну небезпеку.

Основною проблемою цивільного населення в питаннях поведінки з вибухонебезпечними предметами різного типу - боєприпаси військові та цивільні, саморобні вибухові пристрої, вибухівка тощо, є досить низький рівень знань як про основні види вибухонебезпечних предметів так і про їх властивості.

Значною проблемою на сьогодні, є наслідки багаторічної політики, внаслідок якої протягом останніх років було зменшено можливість молоді отримати хоча б елементарні знання про зброю та боєприпаси [1]. Через скорочення навчальних програм у закладах вищої освіти з дисципліни «Цивільний захист», нехтування питаннями забезпечення аудиторій наочним приладдям, підростаюче покоління недоотримає знання про зброю та боєприпаси, їх властивості та правила поведінки з ними [2]. Інформацію про вибухонебезпечні предмети та правила поведінки з ними основна група ризику (молодь) отримує з художніх фільмів, комп'ютерних ігор та розповідей неспеціалістів [3]. Така ситуація може призвести до тяжких наслідків в разі потрапляння до рук громадян боєприпасів, зброї і вибухових пристроїв.

Досить серйозною є проблема недооцінки небезпеки таких предметів та спроби використати їх у різний спосіб, від намагань розпилити знайдені артилерійські снаряди, міни і навіть авіабомби для подальшого здавання металу на пункти прийому металобрухту, так і спроби розібрати подібні знахідки з метою отримати вибухівку та засоби ініціювання для подальшого використання

у протиправних цілях. В тому числі існує небезпека помилкової ідентифікації цих предметів, як через спеціальні дії по «камуфлюванню» вибухових пристроїв, так і через дію часу, який знищує певні характерні прикмети, за якими можна встановити приналежність тої чи іншої знахідки до вибухонебезпечних предметів. Зовні небезпечні предмети нагадують безформні шматки металу.

Небезпека терористичних актів, від яких не застрахована жодна країна світу, робить питання поведження із невідомими, залишеними без догляду речами украй актуальним. Цивільне населення може травмуватися чи навіть загинути внаслідок вчинення злочинцями терористичних актів через будь-який конфлікт інтересів та кримінальної діяльності [4].

Найбільш вірогідними цілями терористичних атак є місця масового перебування людей та об'єкти підвищеної небезпеки, які внаслідок підриву призводить до значної кількості людських жертв і можуть створити додаткову загрозу населенню та територіям, внаслідок викиду у навколишнє природне середовище небезпечних речовин (хімічних, біологічних, радіоактивних). Типовою зброєю терористів є використання замаскованих вибухових пристроїв. Залежно від мети терористичного акту такі пристрої, споряджені годинниковим механізмом, можуть залишатись терористами у житлових будинках, закладах освіти, установах і організаціях, підприємствах, громадському транспорті тощо.

Терористи намагаються розмістити вибухові пристрої у найбільш уразливих місцях, де зможуть завдати найбільшої шкоди населенню. До таких місць, як правило належать: автомобілі; входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень; урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей; громадський транспорт; об'єкти підвищеної небезпеки тощо. В окремих випадках вибуховий пристрій може бути замаскований у поштових посиленнях (посилки, конверти), букетах квітів, подарунках тощо. Ознаками підозрілих предметів, що можуть бути вибуховими пристроями можуть бути: залишені предмети побутового призначення (валізи, сумки, гаманці, дитячі іграшки, ручні ліхтарики тощо); предмети, що знаходяться в не призначених для цього місцях (велика дитяча іграшка біля вхідних дверей); предмети з прикріпленими до них мобільними телефонами, радіостанціями, акумуляторами. Треба пам'ятати, що вибухові пристрої серійного зразка легко розпізнати за зовнішнім виглядом і діяти відповідно до ситуації, то саморобну вибухівку, що може з'явитися на вулицях міст і селищ, розпізнати набагато складніше.

Небезпека постраждати внаслідок вищезазначених подій, дуже слабо залежить від дій самого громадянина, в той же час, небезпека отримати травми чи загинути в разі неправильного поведження з боєприпасами чи вибухонебезпечними предметами – прямо залежить від конкретних дій людини до чийх рук потрапили ці предмети. Тому підвищення рівня відповідальності та поінформованості молоді, що до небезпеки боєприпасів та вибухонебезпечних предметів та основних правил безпечного поведження з ними повинна проходити у закладах вищої освіти (ЗВО).

Оскільки переважна більшість закладів освіти не мають відповідної матеріально-технічної бази (макети вибухових пристроїв, боєприпасів, вибухових речовин тощо), основним ефективним способом навчання буде перегляд навчальних фільмів та наочних презентацій [3,5]. В тому числі і мультимедійних. Переваги навчання за допомогою презентацій та фото і відео матеріалів, полягають в тому, що дозволяють сформувати у здобувачів вищої освіти знання щодо видів небезпечних предметів, їх зовнішнього вигляду і властивостей, їхньої потенційної небезпеки [3]. Через актуальність даної проблеми, на сьогодні розглядається можливість залучення до освітнього процесу фахівців ДСНС, МВС, СБУ тощо [4], які наочно демонструють натурні зразки вибухонебезпечних предметів і боєприпасів.

На сьогодні, згідно інформації правоохоронних органів, в основному вилучаються з обігу та знаходяться, переважно такі вибухонебезпечні предмети, як саморобні вибухові пристрої, що використовуються як фугаси, міни, гранати та вибухові пристрої, що мають вигляд цивільних речей; предмети побуту - іграшки, електропобутові пристрої, речі загального вжитку тощо. Тому при вивченні дисципліни «Цивільний захист» рекомендується робити акцент не лише на діях в разі виявлення небезпечної знахідки а і на діях після можливого вибуху (основні знання щодо першої допомоги постраждалим, ліквідацію можливих загроз, які можуть виникнути після вибуху).

Перелік посилань.

1. Vyshnevskaya O., Chabanenko O., Khrystenko T. (2019). Environmental dimensions of the global world. *Modern Economics*, 15(2019), 49-56. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)-07). (дата звернення 25.02.2020).

2. Горбунова К. М. Удосконалення викладання дисциплін безпеки у вищих навчальних закладах / К. М. Горбунова, В. М. Курепін, К. О. Яблуновська // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25 - 27 квітня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 124-128.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3900> (дата звернення 25.02.2020).

3. Веліховська А.Б. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти, уклад. В.М. Курепін, А.Б. Веліховська, К.М. Комісаренко // Перспективна техніка і технології – 2019 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і студентів, м. Миколаїв, 27 вересня 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 132 – 134.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6407> (дата звернення 24.02.2020).

4. Kurepin, V. & Kurepin, D. (2020). Public administration in the field of civil protection and security of life in the conditions of local self-government reform and decentralization of power. *Modern Economics*, 19(2020), 94-100. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-16). (дата звернення 24.02.2020).

5. Горбунова К.М. Виховання культури безпеки життєдіяльності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, уклад. В.М. Курепін, К.М. Горбунова // Збірник наукових праць «Педагогічні науки», випуск 3 (38), м. Глухів. 28 листопада, 2018 р., Журнал включено до науко-метричної бази даних Index Copernicus. Республіка Польща : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженко, Глухів 2018. – С 127 – 135.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6400> (дата звернення 26.02.2020).